

"EDINOST"

Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanih ob **torških, četrških in sobotah**. Zjutranje izdaje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdaje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesce . . . 3.— " " " " 4.50 za pol leta . . . 6.— " " " " 9.— za vse leto . . . 12.— " " " " 18.—

Naročnine je plačevati naprej na naročbe brez priložne naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč. izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifu v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javno zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnštvo* ulica Molino piccolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame cije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"V edinosti je moč".

Grof Badeni v Istri.

(Poročilo iz Pazina.)

Da bi izvestni tržaški krogi kolikor mogoče paralizovali utis, katerega je moral narediti na grofa Badenija nastop Slovencev od severne Primorske pa vse do Trsta in še celó v Trstu, v ta namen so porabili vse svoje moči. In ne da se tajiti, da se jim je to posrečilo kolikor toliko.

Po prvotnem programu, naznanjenem iz Gorice, bi imel namreč grof Badeni se peljati po železnici iz Trsta do Rovinja, s parobrodom od tu v Poreč, od tam zopet s parobrodom v Pulju.

No, Italijanom in izvestnim tržaškim krogom se je posrečilo, da se je grof Badeni vozil po kopnem iz Trsta preko Kopra, Buj, Vižinade, Višnjana v Poreč, to je ob zapadni strani istrski, kjer prebivajo zraven Hrvatov tudi Italijani in kjer so občine v italijanskih rokah. Pa ne samo to, ampak Italijani so bili takoj obveščeni o spremembi programa, dočim se je to prikrivalo našemu ljudstvu.

Kako čudo torej, ako je bilo naše ljudstvo o pričakovanju grofa Badenija na raznih mestih, kjer se je ustavil za malo časa, zastopano v malem številu. Pa bilo je naših vendar povsod, in se je grof Badeni, ako je hotel, lahko prepričal, da prebivajo Slovani po vsej Istri izvzemši par italijanskih gnezd, kar pa ni vedno priznavamo očito.

Natanjčnejših podatkov nimam danes pri rokah. Kolikor sem pa doznal, pričakoval je grofa Badenija na nekem mestu blizu Pazina tudi piranski župan, kateremu je grof Badeni očito rekel, naj goji med svojimi meščani avstrijski čut.

Na cesti blizu Karoibe in Rokotolj je pozdravil grofa Badenija (se-ve-da v hrvatskem jeziku) veleč. gospod župnik Orlandini, ter mu je vskliknila lepa množica našega ljudstva gromoviti „živio“. V Višnjaju, kamor so prišli naši ljudje, da bi pozdravili grofa Badenija, napadli so jih tam ošnji meščanje s kamenjem ter so baje celó streljali na-nje. V Poreču se je tudi zbralo nekoliko naših ljudi, a ne mnogo, ker večina niti ni znala o prihodu njeg. ekscelence. Tudi tam da je italijanska druhal naskočila surovo

na-nje ter jim pretila celó z bodali. (Glej poročilo na drugem mestu. Ured.) Na župe-upravitelja Ptašinskega je nekdo v pričo orožnikov navlil z bodalom, in se je isti mogel zahvaliti samo svoji okretnosti, da ni bil nevarno ranjen.

A orožnik, četudi pozvan, naj postopa proti dotičnemu, bil je „kot mrtva stvar“.

Istotako so italijanski smrkavci v Pulju navlil na naše deželne poslance; gosp. profesorju Matku Mandiću, uredniku „Naše Sloge“, so celó klobuk zbili z glave metanjem gnilih pomaranč.

V Pazinu jim ni šlo tako izpod rok. Grof Badeni se je pripeljal v Pazin včeraj (v nedeljo) ob 5. uri 20 min. popoldne. Na kolodvoru ga je vsprejela ogromna množica našega ljudstva z urnebesnimi živio-klici. Župan dr. Dinko Trinajstić mu je v hrvatskem jeziku zaklical: dobro došel! Isto tako preč. g. prošt, mosgr. Josip Orbanic. S kolodvora se je odpeljal v poslopje c. kr. okrajnega glavarstva. Medpotoma in došlega v mesto pozdravljalo ga je ljudstvo gromovitimi „živio“! Grof Badeni se je pripeljal s posebnim vlakom. Spremljan je bil od c. kr. namestnika, deželnega glavarja, namestnika deželnega glavarja, dr. Stangerja in od državnega poslanca Spinčića. Bilo je še par drugih gospodov, katerih pa ne poznam. V poslopju c. kr. okr. glavarstva je vsprejemal deputacije. Predstavila se mu je namreč duhovščina pod vodstvom prošta mosgr. Orbanica, koji je gosp. ministerskega predsednika nagovoril v hrvatskem jeziku ter mu na njegova vprašanja povedal, da je v Pazinu le šest italijanskih obitelji, da se je pa v zadnjih letih več ljudi v mestu poitalijančilo. Ko ga je vprašal grof Badeni, kako je to in kaj je temu krivo, mu je odgovoril monsignor, da so temu krive italijanske ljudske šole. Isto tako je povedal velečast. gosp. prošt, da se v Pazinu od pamtveka propoveduje v hrvatskem jeziku ter da se sploh vsi obredi, v kolikor se isti dostojajo ljudstva, opravljajo v hrvatskem jeziku.

Potem so se predstavili županje občin Pazin, Žminj, Boljun in Tinjan z občinskimi zastopniki, predavši ministru - predsedniku posebne pismene

Sedaj naj bi bil pa njihov, ko so iztaknili na drugem geniju večjih „grdob in pregreh“ nego na njem. Upaj Gregorčič, še prideš v milost sedaj, ko bodo videli drugačnih prikaznij na slovstvenem polji slovenskem!

Zašla bi kar na drugo polje, ko se spominjam tega velikana — toda dalje, dalje, da ne zaidem še bolj. Ostavimo lepo Goriško in Gradišče s tihotnim belim domom in hitimo na Kranjsko mimo Ljubljane tija med izredno oduševljene Litijčanke in Litijčane. Ta kraj je na Kranjskem res prava izjema.

Med onimi ljudmi je življenje, je zavednost, je boj in strah kakor pri nas ob mejah; oni ne spé, oni budé, opažajo, zanimajo se in vidijo — daleč. Osobito ženstva nima tacega vsa slovenska zemlja; izobražene, zavedne in takó zeló oduševljene so Litijčanke, da bi se vse me druge morale vzgledovati na njih. Ena je med njimi posebno, ki ima takó srečne misli in ki iznajduje vedno novih potov, da koristi narodu in bogati osobito družbo sv. Cirila in Metoda.

„Ni-li čedna slika, kaj? Kdor jo vidi, ne dá

spomenice, v katerih se na prem mestu zahteva: ustanovitev hrvatskega gimnazija v Pazinu, popolna jezikovna enakopravnost ter uradnikov, ki bi bili kos svoji nalogi v tem pogledu. Predstavil se mu je tudi župan iz Labinja in oni iz Plomina.

Čudno ulogo je igral slučaj pri tem slednjem predstavljanju. Znano je namreč, da je naša stranka podlegla o zadnjih občinskih volitvah v Plominu, čeravno je ljudstvo v tej občini, (s prav malimi izjemami) izključno hrvatske narodnosti. To je sicer čudno, ali pri razmerah, ki vladajo pri nas v Istri, popolnoma umevno. Ko so pa doznali naši zavednejši ljudje iz te občine plominske, da pride ministerski predsednik v Pazin, odposlali so svoje zaupne može, ki naj bi si izprosili avdijencije pri grofu Badeniju ter mu izrazili želje ogromne večine občinarjev, vedoči, da tega ne stori njih župan Tonetto.

Zadobivši avdijencijo so čakali naši ljudje, da pride vrsta na-nje. Ko je zaklical reditelj: Plomin napred! vstopil je v sobo, v koji je vsprejemal grof Badeni, plominski župan Tonetti, a za njim tudi naši ljudje. Župan Tonetti se je predstavil v italijanskem jeziku, hoté s tem pričati, da je Plomin italijanska občina. Ko pa je bil grof Badeni gotov z županom Tonettijem, se je obrnil do naših ljudi, kateri so mu v kratkih besedah potožili svoje reve in težave ter zahtevali v prvi vrsti ustanovitev hrvatskega gimnazija v Pazinu. Ministerski predsednik grof Badeni se je obrnil na to k županu Tonettiju: Župan, v Vaši občini prebivajo Hrvatje! Nesrečni Tonetti je moral priznati to, hočeš ali nočeš. Krasen tableaux, kaj ne?! Dà, dà, v Istri je mogoče biti najverojetnejše.

Gledé predstavljanja naših županov, vredno se mi zdi opomniti, da je grof Badeni gospoda Defara, župana tinjanskega, zahtevajočega ustanovitev hrvatskega gimnazija v Pazinu, vprašal, čemu naj bi bil gimnazij, češ, da nam zadostuje, ako imamo svoje ljudske šole. Gosp. župan Defar mu je odgovoril na to: od kod pa potem uradnikov, ako nimamo hrvatskih srednjih šol, na kar je baje opomnil ekscelencija grof Badeni: „der Mann weiss gut, was er will“. Ta bi bila pač žalostna, da ne bi znali, kaj čemo?!

je iz rok, za družbo sv. Cirila in Metoda pa je takoj 20 nč. ali obično krona, manj skoro nikdo ne dá, dejala mi je, ko sem vstopila v pisarno.

Naprosila je pesnika Gregorčiča, da je dovolil ponatisniti njegovo sliko, ono obično, koji smo vajeni videti že toliko let — poznejše, žal, ni — in te slike razprodaja sedaj, čisti dohodek pa je za našo šolsko družbo.

Izbrala je iz raznih slovenskih pesmi različnih verzov in jih je dala tiskati za one, ki prodajajo „odpustke“ na božjih poteh ali cerkvenih shodih. Slovenske dopisnice, papir za pisma in zavitke se sliki Litije imajo v korist šolski družbi naši.

Navedla sem to, ne da bi hvalila dotičnice, tega njej ni treba, a zato, da bi vrle Litijčanke posnemale slovensko ženstvo tudi drugod.

„Nesite v Brežice nekaj Gregorčičevih podob!“ In res me je obložila ž njimi, da sem zanje skupila svotico denarja za Ciril-Metodovo družbo.*

*) Imam jih tudi tu pri sv. Ivanu nekaj, ako jih želi dobiti kdo.

(Zvršetek pride.)

PODLISTEK.

2

Zmes.

Preljub nam je pesnik in prirasti mora k srcu, ko se prebirajo njegove milodoneče pesmi, druga lepša od druge, ali kdor ga pozna osebno, temu se omili še bolj, omili se pesnik neizrečno in nepopisno; a čim bolj se taja srce za blazega pesnika, tem bolj se ogorčuje in napolnjuje z nevoljo do onih, ki so ga žalili takó globoko, ki so ga nam odvzeli, mrcvarili in udušili njega glas.

Odvzeti narodu, in še takó ubogemu narodu kakor je naš slovenski, odvzeti takov redek biser, strti ga, to je neodpustno, kajti škodili so vsemu narodu.

„Kaj smo mu naredili, čemu je mučenik?“ vprašujejo oni, ki hočejo biti najivni.

Preblag je Gregorčič, preplemenit, preobčutljiv in premehak, zato se vam je res posrečilo, kar ste hoteli, zato je on v istini — mučenik. Želeli bi si pač tudi mi, da bi imel tršo kožo radi sebe, radi nas, pa tudi radi — Vas, ali narava je odrekla to njemu in nam.

Gledé vsprejema od strani tukajšnjega prebivalstva treba omeniti, da je bila pečica tukajšnjih Italijanov, zavedajoča se svoje ogromne manjšine, v zadregi, kako naj bi očitneje pokazali italijanski značaj tukajšnjega prebivalstva.

V ta namen imeli so kaporijoni v soboto posvetovanje v njih italijanskem kazinu. Strateški načrt v tem pogledu ni bil slab. Mislili so si namreč: prvi in zadnji utis, katerega napravi na človeka kaka stvar, sta najtrajnejša. Italijani ali pa, bolje rečeno, renegati pazinski imajo namreč tu podporno društvo, nazvano: „Società di mutuo soccorso, Principe Ereditario Rodolfo“. Isto tako imajo nekaj škripačev, ki se zbirajo pod imenom „banda cittadina“. Sklenili so torej, da prosijo pristojne oblasti, da bi smeli imenovani društvi na peronu pričakovati dohod ministerskega predsednika. Obe društvi sti lepo zvenečih imen. Računali so namreč, da razun njih in pa dotičnih zastopnikov oblasti ne bode smel nikdo na peron, k večemu še njih nežni spol, kateri hoče, da ima nekake predprave o takih priložnostih. Ko dospel ministerski predsednik in bode čul iz vseh teh grl ukupni „Evviva“, pa bode dobljena bitka. Ni bila to slaba spekulacija, kaj ne?! Pa tudi dovoljeno jim je bilo vse to!

Pazinska gospóda je obračala, a naše ljudstvo je obrnilo. Naše ljudstvo, videče ves ta aparat ter spoznavši koj nasprotnikove nakane, udrilo je na peron v taki masi, da se jej nimogel upreti nikdo. Zato so pa, ko se je dopeljal grof Badeni, ogromni živio-klici našega ljudstva popolnoma pokrili nasprotnikove „Evviva“. Gospóda pazinska, katero človek seveda lahko na prste šteje, držala se je navidezno bolj pasivno, ali poslala je v boj svoje ženstvo, mislé si, da ti grdi Hrvatje bodo imeli vendar nekoliko več ozira do žensk, nego bi ga imeli žujimi, ako bi jim hoteli stopati na prste. No, v tem pogledu so pogodili še precej dobro, kajti ta nazovi-nežni spol se je vel tako rabijatno, tako besno, da se je zdelo človeku kakor da je vrag izpustil iz pekla vse svoje furije. Četudi je bil vspeh toliko kakor nikak, vendar moramo priznati tem ženskam, da so glede surovega vedenja presegle vse naše nade.

Posebno so pa besnele neke starikave kloče, kojih brkam se ni mogel načuditi neki kmet, in pa neke majhne goske, ki so hotele biti povsod najprve — bodi-si da so morda iskale česa, kar jim je pri srcu. Pa revice, kdo bi jim zavidal to veselje?! Tega jim pa vendar ne moremo odpustiti, da so se rabijatno spravile na nekega nadšedemdesetletnega moža, da je potem neki italijanski malopridnež, oduševljen po naskoku žensk, podrl onega starčka na tla. Orožniki, ki so bili prav blizu, niso videli ničesar, pač pa so jih živio-klici naših ljudij razburili tako, da so kar aretovali štiri osebe, katere so bile seveda izpuščene po odhodu Badenijevem, dočim so se Evviva-klici, kakor je bilo videti, bolj prillegali užesom gg. orožnikov. Sploh pa kažejo ti dogodki, da v Istri ni še popolnoma jasnih pojmov o tem, da-li je več kriv oni, ki izziva, ali pa oni, ki le reaguje na izzivanje. Skrajni čas bi bil torej, da pride vendar enkrat spoznanje na vseh straneh: da pred zakonom so jednaki vsi državljani.

Grof Badeni se je odpeljal iz Pazina ob 6-30 s posebnim vlakom. V njegovem spremstvu sta bila tudi naša deželna poslanca dr. A. Stanger in prof. Spinčić. Odnesel je pa s seboj, ako je hotel, uverjenje, da Pazin je hrvatski in da mu je računati s to činjenico.

ANDREJ MARIJA

po milosti božji in sv. apostolskega Sedeža škof tržaško-koperski preljubim vernikom združenih teh škofij pozdrav, mir in blagoslov v Gospodu!

(Dalje.)

Križ je zato najveća slava, naša prava sreća; radi tega govorimo z apostolom: „Daleč bodi od mene, da bi se s čim drugim hvalil, kakor s križem Gospoda našega Jezusa Kristusa“. Vojaki gledajo s ponosom na svojo zastavo, ker jih spominja na slavno izvojevane zmage, na junaške bitke za milo domovino, na junake, ki so pod to zastavo boreči se padli na bojišču. Tako je nam križ v slavo in ponos, ker nas spominja velike zmage Jezusa Kristusa nad smrtjo in peklom, ker nam kliče v spomin čudeže, katere so dovršili oni siromašni ribiči galilejski, ki so z nezasišano navdušenostjo

nosili križ po vsem svetu ter ga zasadili celó v prestolnico rimskih cesarjev in so iz ljubezni do križa prelili svojo kri. — Križ nam kliče v spomin milijone mučencev, ki so pod njegovo zastavo in iz ljubezni do njega pretrpeli najkrutejše muke. — Križ nas spominja neštevilnih misijonarjev vseh časov in narodov, ki so, preziraje silni trud in neprestane muke, v očigled tolikim nevarnostim in tudi smrti s križem v roki prodrli v najoddaljene in najbolj puste kraje, da tam oznanjuje Jezusa križanega. — Križ nas spominja na brez števila izpoznavalcev sv. vere in svetih devic, ki so iz ljubezni do Jezusa zapustile svet in posvetne ugodnosti, zatajile same sebe, naložile si križ, ter hodile za Jezusom. Zato ponavljamo s sv. Pavlom: „Daleč od mene, da bi se s čim drugim hvalil, kakor s križem Gospoda našega Jezusa Kristusa“. Nosimo vsi visoko in častno to zastavo. Pogumno izpoznavajmo vedno in povsod, da smo nasledovalci križa, toda izpoznavajmo ne samo z besedo, marveč, kar je bolj imenitno in potrebno, izpoznavajmo svojo vero v delih, v življenju.

Križ je naše upanje. „Neprestana borba, pravi sv. pismo, „je življenje človeka na zemlji“. Ta zemlja se imenuje solzna dolina. Neštevilne so neprijetnosti, žalosti in bolečine, katerim so neprestano izpostavljeni posamezne družine in vsa človeška družba. Ogromno je število zaprek in zvitih sovražnikov naše sv. vere, nedolžnosti in pobožnosti; kako pogostoma se nas opravlja, črni in krivo sodi! Kje naj najdemo utehe, kje krepčila in pomoči proti tolikim zlom in nevarnostim, ki nas obdajajo od vseh strani! Obrnimo pogled na križ in na Onega, ki je na njem umrl v najstrašnejših bolečinah; tam najdemo utehe, krepčila in pomoči v trpljenju, tam najdemo kreposti in milosti, da zmagamo vse napade svojih sovražnikov. — Poglejmo na neštevilne mučence, ki so iz ljubezni do križa prelili svojo kri; obrnimo pogled na sv. izpoznavalce in device, ki so polni ljubezni sprejeli križ Jezusov, ter mu potrpežljivo in udano sledili do Kalvarije. Tako tudi mi, uklonivši se volji božji, sprejemajmo Jezusa Kristusa, ki je pod težkim lesom križa dospel na Kalvarijo, ter v našo tolažbo in okrepčanje ne pozabimo nikdar, da po križu pridemo do slave.

Moj program, t. j. moje mišljenje, je slednjič po duhu sv. evangelja, t. j., da iščem slave božje in zveličanja duš. To je hotel Jezus Kristus, ko je prišel iz nebes na zemljo, da ljudje spoznajo in častó Boga. V ta namen je bival na zemlji, v to svrhu je poslal apostole po vsem svetu. Treba torej, da po vzgledu Jezusovem tudi jaz obrnem vse svoje skrbi in moči v to, da povzdignem slavo božjo, da širim kraljestvo božje med onimi, ki so izročeni moji pastirski skrbi, da tako ljudje tem bolj spoznajo Boga, njemu služijo, same sebe spopolnujejo in slednjič se zveličajo. —

V to svrhu, treba, da škof sam in s pomočjo drugih oznanjuje besedo božjo; da pazi, da se razlaga krščanski nauk v cerkvi in šoli; velja, da brani in podpira pobožnosti, posvečevanje nedelj in praznikov, prejemanje sv. zakramentov. Posebno še treba, da širi in utrjuje pobožnost do Marije Device, ki je naša dobra Mati, naše pribežališče, naša tolažba in naše upanje. Treba, da z vso potrpežljivostjo in naukom, kakor pravi apostol, dela na to, da se odstrani zmota, pohujšanje in greh, vse, kar je nasprotno časti božji.

Zategatelj Vas prosim z apostolom sv. Pavlom, slavite Boga v svojih srcih in delih; bodite goreči v izpolnovanju njegovih svetih zapovedi, posvečujte svoje duše s sv. zakramenti in drugimi pobožnimi deli; bodite verni sinovi sv. Cerkve ter vedno in povsod se pokažite take; podpirajte katoliško stvar, ki gleda najprvo na čast božjo in na rešenje duš. Zlasti pa častite Marijo s kako posebno pobožnostjo; posvečujte poglavitne Marijine praznike s prejemanjem sv. zakramentov; bodite Marijini otroci, in ona Vam bo Mati. —

Jaz prihajam dalje k Vam kot apostol miru in ljubezni. Jezus je rekel svojim apostolom predno je bil odšel iz tega sveta: „Svoj mir vam zapustim, svoj mir vam dam; ne kakor daje svet, vam jaz dam“. Kakor sem omenil prej, nazivljejo škofa angelja škofije, angelja, ki oznanjuje mir Jezusa Kristusa, a ne krivi mir, kojega daje svet, mir nestanovitni, mir dvomljiv, mir sebičen, ki temelji na dobičkaželjnosti, na koristi in na strasteh.

Mir Kristusov pa temelji na resnici in pravici; kjer manjkati ti dve kreposti, resnica in pravica, tam ni mogoč pravi mir, mir Jezusov, koje dal svojim apostolom rekoč: „svoj mir vam zapustim“.

Sicer pa je nekoč rekel on tudi svojim apostolom: „Prišel sem, da prinesem ogenj na zemljo, in kaj hočem, nego da se užge in da gori!“ Ogenj, kojega je prinesel na zemljo, je ljubezen. Ta ogenj izročil je on svojim apostolom veleč, da ga nesó po vsem svetu ter da užigajo z njim srca ljudij, oznanjevaje jim Boga jedinega v bitstvu, trojnega v osebah, neizmerne v modrosti, moči in veličanstvu, neizmerne v svoji dobrotljivosti in milostljivosti proti nam, — Boga našega Stvarnika, Odrešnika našega Očeta. (Zvršetek pride.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 16. septembra 1896.

Mnogim se je gotovo čudno zdelo, da do danes še nismo priobčili resolucij, vsprejetih na občnem zboru pol. društva „Edinost“. Naključje je bilo tako. Resolucije je bil vzel seboj gosp. dr. Laginja, ki pa je takoj odpotoval v Zagreb, od koder se je povrnil še-le o prihodu grofa Badenija v Istro. Čakati je trebalo torej na povrnitev dr. Laginje. To je bil vzrok, da še-le danes objavljamo dotične resolucije. Iste se glase:

I.

Politično društvo „Edinost“, zbrano na občnem zboru dne 30. avgusta 1896., obžaluje, da c. k. vlada na mnogobrojne pritožbe in prošnje v teh zadnjih letih — kakor bi bila dolžna — ni niti za korak premenila sistema vladanja, koji sistem zaprečuje hrvatsko-slovenskemu narodu v Primorju vsaki napredek v jezikovnem pogledu, a preti celó samemu obstanku narodnosti ter dopušča stanje, ki je uprav neznosno, kakor kaže najnovejši slučaj v Lošinjju.

II.

Politično društvo „Edinost“ pričakuje, da bode c. k. vlada povodom predstojecih volitev v državni zbor strogo vršila zakon ter da kmečkemu prebivalstvu omogoči svobodo volitev s tem, da v občinah, kjer so kmečke združene z mestnimi, ustanovi volilne sekcije na pristopnejih krajih izven mest.

III.

Pol. društvo „Edinost“ pričakuje, da se bodo Hrvatje in Slovenci v Primorju povodom predstojecih volitev borili z vsemi silami, da si izvolijo svojih narodnih zastopnikov in da pokažejo s tem, da so Goriška, Trst in Istra njihova last, a oni da niso barbari, koje treba zaustaviti na alpah, kakor je bilo tako objavljeno na skupščini političnega društva italijanskega, obdržavani v Lošinjju dne 20. junija 1896.

IV.

Pol. društvo „Edinost“ smatra za neobhodno potrebno, da se vsi narodni zastopniki iz Dalmacije, Istre, Trsta, Gorice, Kranjske, Štajerske in Koroške v bodočem parlamentu združijo v jeden klub v obrambo narodnosti in za gospodarski prospah.

V.

Z ozirom na to, da se imajo skoro vršiti volitve v državni zbor, nalaga se odboru polit. društva „Edinost“, da v Trstu čim preje sestavi centralni, v pokrajini pa krajne volilne pododbore.

VI.

Občni zbor polit. društva „Edinost“ je vsprejel nastopno resolucijo na željo navzočih okoličanov tržaških:

Sedanja uprava tržaške okolice in njena odvisnost od mesta je škodljiva prebivalstvu te okolice. Za duševni in gmotni napredek je torej neobhodno potrebno, da se dá prebivalcem tržaške okolice samostojnost v opravljanju občinskih zadev.

Deželuoobzorske volitve na Koroškem. „Katoliško-politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem“ je že objavilo 8 kandidatov za kmečke občine petih volilnih okrajev. Med priporočenimi kandidati sta tudi dosedanja neustrašljiva poslanca Gregor Einspieler in Fran Muri. Omenili smo že, da so se volitve volilnih mož vršile precej ugodno, in da te volitve kažejo, da tudi na Koroškem — v tej nekdanji trdnjavi

nemškega liberalizma — se je jel vršiti preobrat na boljše. In že letos bi bila protiliberalna stranka dosegla lepih uspehov, da so bili nemški konservativci tako gibčni in okretni kakor so bili naši Slovenci. Sploh treba priznati, da je naše ljudstvo bolj agilno in bolj dozorelo v političnem pogledu kakor pa nemško. Našim koroškim bratom voščimo najboljših uspehov v njih borbi za pravično stvar. A s to željo spajamo še drugo. Nemški konservativci so sklenili kompromis se Slovenci. S tem so priznali, da potrebujejo Slovencev, da brez Slovencev ne opravijo ničesar. A kdor hoče imeti, mora tudi dati. Zato bi želeli, da bi nemški konservativci vendar jedenkrat priznali opravičenost narodnih zahtev Slovencev, da bi očitno vsprejeli v svoj program enakopravnost vseh narodnosti in da bi se potem tudi možato borili za ta program.

Deželnozbornske volitve na Gorenjem Avstrijskem. Trdilo se je v obče, da so liberalni in konservativni veleposestniki sklenili kompromis. Besedilo priobčenega kompromisa pa je bilo tako, da je bilo slično kapitulaciji liberalcev, kakor jajce jajcu. Ni čudo, da so nemškim liberalcem silo neprijetne take govorice, ki so le znak njih propadanja. Zato je združena nemška levica sedaj objavila neko izjavo, v koji pravi, da vesti o kompromisu so nepopolne in tendenciozne. Sploh ni smatrati kompromisa še niti gotovim, niti popolnim in je konečna odločitev zavisna od tega, kakor ukrene veleposestvo na Nižjem Avstrijskem.

Dunkel ist der Rede Sinn. Toliko pa je vendar jasno tudi iz te izjave, da se res snuje kompromis in da pogoji ne bodo baš častni za liberalce, kajti sicer ne bi tako prikrivali in povijali v klavzule.

Svoboda, kakor jo razumejo Madjari! Znanega slovaškega patrijota Mudrona so dale madjarske oblasti te dni — zapreti. O tem poročajo „Narodne novine“: „Veliko sodec Csenkey postavil je krono svojemu delovanju. Kar je storil, nam je že znano! Gospoda Pavel Mudron in Matej Dula podala sta se v Mijavo, da bi obiskala tam svoje prijatelje. Pridružil se jima je tudi dr. Julo Marković. Veliki sodec je menil najbrže, da so Myjavo zaseli ruski agentje, dočim so omenjeni ogerski državljani mirno sedeli v gostilni. Sleherni pametni človek prizna gotovo, da je identiteta oseb bolje dokazana, ako jo potrde domačini, kakor pa če se tujec sam izkazuje. Ali pamet velikega sodca ni segala tako daleč. Csenkey si je dal po orožnikih dovesti omenjene gospode, dasi je mnogo meščanov že popred potrdilo njih identiteto; in še le potem, ko so mu povedali, kdo so, jih je izpustil. Mimo tega je dal vse goste se silo iztirati iz gostilne. Umevno je ob sebi, da s tem še ni rešeno to drzno kršenje državljanske svobode. Omenjeni gospodje so že uložili kazensko ovadbo proti gospodu sodniku.

Res, čudna je svoboda, kakor jo razumejo Madjari.

Car v Parizu. „N. Fr. Presse“ javlja iz Pariza, da se ni došlo nikako sporočilo, da-li se car udeleži slavnosti, koje mu priredi mesto pariško. Velike vojaške parade se udeleži do 70.000 mož.

Liga patrijotov je zaključila, da za časa bivanja ruskega carja v Parizu ne priredi nikacih posebnih manifestacij, ampak da se hoče zložno z vsemi Francozi udeležiti slavnosti. Po tem so šli patrijotje lige k spomeniku „osvete za vsako ceno“ ter so ovenčali istega pozlačenim srebrnim lovorvencem, koji je nosil jednostavni napis: „Aleksander III, Skobeljev u, Katkov u 1896.“

V Angelomu je izustil predsednik francoske republike govor, v katerem je rekel med drugim: Sloga je osnova republike, sloga je podala sredstvo za narodno ustajenje, za vzgojo naroda, za organizacijo vojske, ki je zaščita, ponos in nada dežele. Skorajšnji obisk, ki ga nakloni silen vladar naši deželi, dokaže pred očmi vsega sveta vzajemna čustva dveh velikih narodov, ki sta zložna v želji po miru.

Različne vesti.

Jasno je sedaj! Pravo za pravo smo mi jako hvaležni gosp. dru. Spadoniju, da je se svojim predlogom, naperjenim proti obredom katoliške cerkve, nekoliko razsvetlil vso situacijo ter pripomogel s tem, da se vidijo stvari, kakoršne so.

In mi imamo tehtnih razlogov, da smo hvaležni radikalnemu doktorju. Res, mi ne trebamo nobene stvari bolj, nego jasnosti. V splošni zmešnjavi so bili izvestni „katoliški“ gospodje toli — ljubeznivi, da so nas označili kakor one, ki hočejo kaliti in preprečati cerkvene obrede. Naše ljudstvo, ki se vendar z vsem svojim srcem in z vso svojo dušo udeležuje cerkvenih obredov, naše ljudstvo, da je nedavno temu motilo procesijo s tem, da je molilo Boga v svojem jeziku. Glavni krivci smo pa bili seveda mi „agitatorji“, „padli z gorovja tu sem doli“, kajti le mi da pošiljamo svoje ljudi tjakaj, da na tak demonstrativen način motijo sv. obrede. Vse to se nam je očitalo nedavno temu.

Kolikor besed toliko krivice! Toda vsi naši protesti nam niso mogli pomagati... mi smo bili in smo ostali — nasprotniki cerkvenih obredov.

Tako se je zasukavalo, tako se je zavajalo, tako so se motili pojmi. Kako ne bi bili po takem hvaležni g. dru. Spadoniju, da je tako energično vrgel nekoliko svetlobe v to zmešnjavo pojmov? Danes vé ves svet, kje so nasprotniki obredov cerkve katoliške in kje so zagovorniki svobode in avtonomije naše Cerkve. Trojica naših somišljenikov je bila, ki je, ne gledé na silo, stoječo proti njej, pogumno dvignila protest proti omejevanju pravic in svobode naše cerkve, dočim so se poskrili vsi oni, s kojimi toli prijazno koketujejo prav tisti gospodje, kateri so obdolževali nas, da kalimo mir v cerkvi!

Mar ni tako, gospodje okolo „Amica“, ali boste hoteli potajiti tudi ta dejstva? Ali nam boste še nadalje hoteli delati krivico?!

In vi vsi, kar vas je, ki menite, da slovensko narodnjaštvo je nevarno verski misli, videli ste sedaj, da so ravno tisti možje, ki so bili voljeni na podlagi našega narodnega programa in ki so naši, povsem naši, nastopili najodločneje za svobodo naše cerkve!

Tu so zopet sijajno potrjeni zlati nauki župnika Jemeršiča o soglasju med našo narodno idejo in versko mislijo.

Neprijetna reminiscenca. Gosp. dr. Spadoni je hud mož, neizprosen italijanski radikalec in kakor tak seveda ne more ljubiti obredov cerkve katoliške in države avstrijske. Fulminantno je govoril dr. Spadoni proti procesiji 20. septembra; vse je povedal, vse, kar se je dalo povedati o — „idejalih“ italijanske gospode. Vzbuja je reminiscence iz preteklih in polpreteklih časov, pretresujoče dušo in kosti vsakega pravega neodrešenca.

Lepo je, kadar si človek oživlja prijetne spomine, ki mu ogrevajo dušo. Tudi dr. Spadoni se je bil v seji od minolega pone eljka ogrel na svojih spominih, kipel je in razširjal svojo toploto tudi gori na galerijo.

Toda, kje je na svetu nekaljeno veselje? Ni ga. Tudi g. Spadoniju ni bilo usojeno, da bi se nemotjeno ogreval na svojih idealih. Tisti zlobni „Mattino“ je ulil mrzel curek vode na navdušenje Spadonijevo za narodne praznike v — Italiji. Neprijetno je res, ako pride kdo, kadar smo najbolj navdušeni za soseda, ter nam zakliče na vse grlo, da smo nekđaj radi užival dobre lastne hiše. Taka se je dogodila dru. Spadoniju. Za italijanske praznike idejalno navdušeni Spadoni je nekđaj se slastjo užival — avstrijske štipe ndije. To je povedal „Mattino“, a kaj takega seveda ne more biti ljubo ljudem, kojih srce je le na slavnostih v italijanski državi.

Bog ne daj pa, da bi ta zlobna reminiscenca „Mattinova“ nagnila koga, da ne bi hotel verjeti v idealizem dra. Spadonija! Ne, dr. Spadoni in družba so nepremično zvesti — svojim idejalom!

Avita coltura o prihodu ministerskega predsednika v Istro. (Nadaljevanje poročila iz Poreča). Ves napad na hrvatske deputacije iz okolice poreške je bil očividno pripravljen od strani laške gospode. Kajti došlo je telegramov iz Vižinade in Višnjana, da so tudi tam nabili naše kmete, ki so vsklikali „živio“ njegovi provzvišenosti. Ko so došle naše deputacije v Poreč, zglasila sta se župnik Ptašinski in kmet Pastorčić iz Baderne na okrajnem glavarstvu s prošnjo, da bi tudi deputacija iz sv. Ivana od Šterne bila vsprejeta zajedno z drugimi deputacijami, koje so imele izročiti našo spomenico. Na okrajnem glavarstvu je bilo rečeno omenjenima, da naj le čakamo in da bomo pri

glašeni Njegovi vzvišenosti. Kmetje so se vedli mirno, uzorno, pričakujoči pred mestom dohoda ministerskega predsednika. Toda v mestu je bilo že zapaziti, da se nekaj meša med gospodo in fakini in da se nekaj pripravlja za hrvatske kmete. Kakor golo dejstvo navedeno bodi tu, da je znameniti marchese Polesini po svojem slugi dal reči hrvatskim kmetom, da naj bodo le mirni (to je: nikar naj ne vsklikajo „živio“ g. ministerskemu predsedniku), sicer se jim bode slaba godila.

Ko je ministerski predsednik došel v Poreč, čuti je bilo med evviva-klici tudi živio-klicov naših kmetov. V isti hip je navalilo nekaj meščanov na kmete: „nostra e giunta, mazzemo questo porco di prete, abbasso con lori“ itd., a stotine palic je švigalo nad glavami iznenadenih kmetov, koji so v nevarnosti za svoje življenje trikrat rešili župnika Ptašinskega iz rok besne druhali. Pravnik Juri Červar je tekel klicat orožnike. A hkratu se mu je vrgel nasproti neki nam tudi po imenu dobro poznani Porečan ter ga udaril vso silo po glavi. Godba je zasvirala in množica je zopet navalila na hrvatske deputacije. Vsi glavni junaki so nam znani po imenu. Osobito se je odlikoval oni, ki je napal župnika Ptašinskega. Besnel je tako, da so ga orožniki komaj držali. Kmetje pa so junaško branili gosp. župnika. Na to je laška druhal gnala naše kmete iz mesta, kričaje in preté s pestmi. Da ni bilo orožnikov, huda bi bila pela našim ljudem. Zunaj mesta obrnili smo se do orožnikov s pripomnjo, da nam je od okrajnega glavarstva zagotovljena avdijencija. Pokazali smo jim tudi spomenico. Odgovor pa nam je bil — roganje! Ko je poreška fakinaža tako iztisnila naše kmete iz mesta, šla je iskat pojedincev. In res so zalotili jednega, ki se je rešil le na ta način, da se je potajil, češ, da on ni člen deputacije, ampak da čaka le svojega sina, ki ima priti iz Trsta. Le tako je mogel priti domov z zdravo kožo. Doma ga je družina čakala v velikem strahu.

Takim nasiljem so dosegli gospoda, da hrvatske deputacije niso došli pred njeg. vzvišenost. Tako se duši glas naroda, tako se zatira javno menenje. Na tak način je seveda umevno, kako da se morejo gospoda ministri izgovarjati: saj ni pritožeb! Kakó neki, ko se vsaki pojav našega hrvatsko-slovenskega ljudstva zatira že v kalu?! Tužna nam majka!

„Avita coltura“. „Primorec“ piše: Avita coltura je pokazala v sredo večer žalostne sadove. Marsikaj o vsem tem govorimo na drugih mestih. Evo še nekaj:

Gg. župnik iz Budanj in kaplan iz Vipave sta bila ta večer slučajno v Gorici. Na ulici sta bila zasramovana na razne načine, pljuvali so za njima in kričali: porchi preti sciavi.

Zvečer je šlo več duhovnikov in lajikov čez Korenj. Svojat je kričala: Viva Gorizia italiana! Ker so gospodje molčali, so začeli kričati v nje: Cossa, no siete italiani! Porchi sciavi!

Za oba ta slučaja je veliko prič.

Ni irredente! Takó zatrjujejo veljavni laški in nemški možje na Primorskem: na Dunaju jim verujejo. Mi nimamo nič proti temu. — Ali klici „Viva Italia“ povodom Badenijevega dohoda v Gorico so marsikomu odprli oči. — Čujemo, da je ovadba tudi proti nekemu javnemu služabniku v Gorici, ker je kričal „Viva Italia!“ „Primorec“

O poroki Italijanskega kraljeviča. Vse podrobnosti so baje že določene za poročne slavnosti. Le dan še ni določen. Vladarska hiša savojska je sicer ekskomunicirana, vendar dovoli najbrže papež molčé, da se verskih obredov udeleži takozvana palatinska duhovščina. Cerkevno poroko izvrši najbrže viši dvorni kapelan Anzino, civilni čin pa minister za vnanje stvari, Visconti Venosta. Sprevod od palače do cerkve bode baje tako velikanski, da kaj takega še ni videl Rim. Zastavami, slavoloki, cvetjem odičene ulice bodo posute rumenim peskom in svirale bodo vse vojaške glasbe rimske garnizije. Novoporočenca pojmeta baje iz Rima v Florenc, kjer biva princ neapeljski kakor vojaški poveljnik. Ko bode imenovan poveljnikom celega voja, potem se preseli v Neapelj. O priliki poročnih slavnosti pomilosti kralj mnogo kaznencev ter podari večo svoto za dobre namene.

Samomori brez konca in kraja. Predvčerajnjem zjutraj si je prerezal vrat 58letni težak Anton Bisani, bivajoči v ulici Majolica št. 5. Na lice

